

Культурна політика у сфері нематеріальної культурної спадщини: планування та інвентаризація. Досвід Нідерландів

ВАЛЕНТИНА ДЕМ'ЯН

старший науковий співробітник ІПСМ НАМ України,
orcid.org/0000-0002-2970-8470

Анотація. У статті розглядається практика побудови культурної політики у сфері нематеріальної культурної спадщини (НКС) на прикладі Королівства Нідерландів. Зокрема, у фокусі уваги — План дій з реалізації Конвенції ЮНЕСКО 2003 року, а саме заходи з інвентаризації та планування. Також розглядається законодавча база й спеціальні положення, що стосуються НКС. Пропонований огляд свідчить, що охорона нематеріальної культурної спадщини стала не просто важливим напрямом, а невід'ємною та визначальною складовою культурної політики Нідерландів.

Ключові слова: нематеріальна культурна спадщина, Конвенція ЮНЕСКО 2003 року, охорона НКС, культурна політика, план, інвентар, мережа.

Постановка проблеми. Ця стаття є продовженням теми, порушеної автором в статті «Нематеріальна культурна спадщина як поле міждисциплінарної взаємодії. Міжнародний огляд» [1, с. 161]. Якщо в попередній публікації увагу було зосереджено на аналізі культурної політики у сфері нематеріальної культурної спадщини (НКС), а саме на заходах і програмах з дослідження, охорони, популяризації НКС на прикладі (компаративному аналізі) кількох європейських країн-учасниць Конвенції ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини, то в даній розвідці ми зосередимося на політиці у сфері НКС однієї окремої країни — Нідерландів, яка сьогодні демонструє значний поступ у цьому напрямі, зокрема в плані інвентаризації та стратегії з охорони НКС.

Крім цього, не залишаються поза увагою заходи і програми з дослідження, охорони, популяризації НКС, передачі знань і навчання, а також законодавча база і спеціальні положення, що стосуються НКС. У статті розглянуто діяльність визначених державою установ з питань НКС, особливо

Голландського центру нематеріальної культурної спадщини, підходи та механізми з формування національного переліку НКС.

Метою аналізу є виокремлення та розгляд успішного досвіду у сфері НКС, який можна запозичити при формуванні державної політики щодо НКС у таких питаннях, як інвентаризація та розподіл повноважень з охорони спадщини між державою та громадою. З огляду на принцип спільної відповідальності за спадщину, аналізований досвід Нідерландів є цікавим у плані співпраці між секторами, що відповідають за матеріальну і нематеріальну культурну спадщину. Такий досвід є сучасним, актуальним і вкрай корисним для України з точки зору можливого адаптування окремих аспектів до внутрішньої політики у цій царині.

Стаття побудована за трьома напрямками: розгляд політики на національному рівні, законодавство про культурну спадщину та діяльність Голландського центру культурної спадщини. У статті представлено три рівні інвентаризації елементів НКС, що існують у Нідерландах. Проаналізовано

політику з охорони НКС на прикладі елемента, внесеного до Репрезентативного списку ЮНЕСКО, а також трирічний план роботи по втіленню політики у сфері НКС.

Вклад основного матеріалу. Нідерланди ратифікували Конвенцію ЮНЕСКО «Про охорону нематеріальної культурної спадщини» у 2012 році¹. Уряд регулює питання з охорони культурної спадщини законом, який діє з липня 2016 року: «Закон від 9 грудня 2015 року, комплектація та адаптація правил у сфері культурної спадщини (Закон про спадщину)» [2]. Слід зазначити, що окремого закону про НКС у Нідерландах немає. На сайті Міністерства культури, освіти та науки Уряду Нідерландів зазначено: «Культурна спадщина присутня скрізь у нашому суспільстві. У наших музеях, історичних центрах міст і в сільській місцевості. І на суші, й під водою. І у формі нематеріальної спадщини в наших традиціях, ритуалах та історіях» [3]. У Законі (Стаття 1.1. «Визначення») вказано, що саме можна вважати на національному рівні спадщиною: «Культурна спадщина: матеріальні та нематеріальні ресурси, успадковані з минулого, створені людиною протягом певного часу або внаслідок взаємодії людини з навколишнім світом, які сприймаються — незалежно від форм власності — як відображення та вираження цінностей, що постійно розвиваються, вірувань, знань і традицій, які передаються сучасним і майбутнім поколінням» [4].

Вказаний Закон регламентує основні принципи політики в царині культурної спадщини. Не зупиняючись на всіх положеннях Закону, зосередимося на питаннях, що стосуються НКС. Як було вище зазначено, окремого розмежування у законодавчому регламентуванні Нідерландів між матеріальною та нематеріальною культурною спадщиною немає. При цьому Закон чітко визначає повноваження органів державної влади у сфері

культурної спадщини. Зокрема, стаття 3.1 вказаного Закону встановлює, що міністр культури раз на чотири роки оприлюднює звіт (що містить наукові дослідження) про стан культурної спадщини Нідерландів. Цікавою є стаття 2.6 Закону, яка регламентує роль Міністерства культури. Зокрема, там ідеться про повноваження міністра культури щодо питань культурної спадщини, яка може бути в іншому підпорядкуванні або якій загрожує небезпека: «Міністр може покласти тимчасово на себе управління культурною спадщиною, що перебуває у віданні відповідного земельного уряду, державної інституції або установи, якщо порушено норми її збереження» [5]. У Законі встановлено, що саме Міністерство культури визначає правила у наступних напрямках: технічне обслуговування та відновлення, реєстрація та адміністрування, охорона, безпека, запобігання збиткам, відповідальність та страхування, оцінювання та консультивання з питань культурної спадщини. Закон визначає також, що таке національна, провінційна, муніципальна культурна спадщина та межі повноважень щодо спадщини місцевих органів самоврядування. Зокрема, цікавим є пункт, який зобов'язує органи місцевого самоврядування «вести реєстр визначеної міської культурної спадщини» [6]. Тобто ведення будь-якого реєстру / інвентарю / списку на місцевому чи національному рівні регламентується саме цим Законом, що є важливим і показовим принципом, який зобов'язує всіх учасників грати за єдиними правилами. Такий підхід міг би бути корисним і для України саме в розрізі НКС. Закон встановлює, що такі реєстри мають вести муніципалітети, відповідальним органом є рада при мерові міста, у провінціях також створюються ради — це регламентується статтями 3.16 та 3.17 Закону.

На національному рівні в Нідерландах, так само як в Україні та багатьох інших країнах, відповідальною організацією за імплементацію Конвенції ЮНЕСКО 2003 року є Міністерство освіти, культури і науки (далі — Міністерство ОКН). Так само, як в Україні та інших країнах-членах ЮНЕСКО, у Нідерландах створено Національну комі-

¹ Конвенцію ЮНЕСКО про охорону нематеріальної спадщини підписали 178 країн. У міжнародному представницькому списку нематеріальної спадщини (станом на грудень 2018 року) налічується 508 форм нематеріальної спадщини з 122 країн.

сію у справах ЮНЕСКО — як міжвідомчий орган і платформу для взаємодії урядових і неурядових організацій у питаннях освіти, науки, культури та комунікації.

З метою реалізації Конвенції ЮНЕСКО «Про охорону нематеріальної культурної спадщини», в Нідерландах, як було зазначено вище, створено Голландський центр НКС (далі — Центр), відповідно до п. б ст. 13 Конвенції: «...визначення або створення одного чи більш ніж одного компетентного органу з охорони нематеріальної культурної спадщини, наявної на її території» [7]. Головною метою діяльності Центру є сприяння доступності нематеріальної культурної спадщини, залучення до процесу вивчення, дослідження, популяризації, охорони та розвитку якомога більшого кола учасників. Одним із напрямів діяльності є робота з професійним середовищем, що дуже важливо як для охорони та розвитку НКС, так і для розвитку місцевих громад. Питання НКС передбачають міждисциплінарний підхід, тобто об'єднання фахівців різних напрямів та галузей (істориків, культурологів, етнологів, біологів, будівельників, аграріїв тощо). Саме в цьому й полягала мета створення після ратифікації Конвенції ЮНЕСКО 2003 року Голландського центру нематеріальної культурної спадщини, який впроваджує Конвенцію на доручення Міністерства ОКН та координує складання реєстрів нематеріальної культурної спадщини в Нідерландах. Крім того, Центр підтримує контакти з островами Карибської частини Королівства Нідерландів, допомагаючи в питаннях їхньої політики у сфері НКС.

Після ратифікації Конвенції 2003 року був розроблений та схвалений План дій на 2013–2017 рр., який регламентував основні напрями роботи та ставив цілі, що мали бути досягнуті, оскільки досягнення цілей означало щабель для переходу на наступний рівень. У Плані зазначалося, що робота Центру як координатора виконання Плану має спиратися на основні цілі Конвенції [8], а саме: охорона нематеріальної культурної спадщини через такі інструменти, як дослідження, ідентифікація та інвентаризація НКС. У п. 1 Ст. 12 Конвенції зазначено: «Щоб забезпечити ідентифікацію

для охорони, кожна держава-учасниця з урахуванням своєї ситуації складає один чи більш ніж один перелік нематеріальної культурної спадщини, наявної на її території. Такі переліки повинні оновлюватися регулярно» [9]. Саме такий напрямок роботи — координація заходів щодо створення Національного реєстру — покладено на Центр, який при цьому керується наступними принципами: НКС має бути видимою; процеси інвентаризації та складання реєстрів мають бути публічними і прозорими; НКС має підтримуватися та практикуватися громадами, а також має бути актуальною і розвиватися заради майбутнього.

Громади, спільноти, групи, окремі особи мають рівні можливості для того, щоб заявити про свою нематеріальну культурну спадщину як частину культури суспільства Нідерландів.

І. «Мережа НКС»: спадщина, яку реєструють за допомогою Інтернету. Завдяки сучасним засобам комунікації учасники процесу — спільноти, групи, окремі особи, які практикують ту чи іншу НКС, — отримують можливість зручного і швидкого створення власних профілів на сайті Центру. Мета, яку ставили при запровадженні такого способу, — зробити спадщину якнайбільш видимою і залучити якнайширше коло учасників для співробітництва та обміну досвідом. Учасники, що створюють свій профіль і заповнюють реєстраційну форму, мають визнати Етичні принципи Конвенції ЮНЕСКО. Критерії, за якими оцінюють і після оцінки розміщують інформацію, наступні: йдеться про живу культурну спадщину, яка існує завдяки постійному залученню тих, хто її практикує, та передачі знань та навичок від покоління до покоління, від людини до людини; таку спадщину визнає і поважає громада; така спадщина має динамічний характер, тобто, подавачам відомо про зміни, які відбувалися з нею в минулому, вони відкриті й готові до змін у майбутньому заради збереження спадщини. Окрема вимога полягає в тому, щоб така спадщина не суперечила законодавству Нідерландів, міжнародним конвенціям, дотриманню прав людини та гуманному ставленню до тварин, якщо вони є частиною НКС.

II. Наступним важливим рівнем є власне інвентаризація. Коло залучених сторін тут звужується порівняно з мережею, але при цьому обов'язковою умовою інвентаризації є погодження на включення НКС до мережі. До інвентаризації залучаються гравці, що готові створювати плани з охорони своєї НКС, тобто, якщо обов'язковою передумовою першого кола — внесення до мережі — є визнання та повага до спадщини, то друге коло передбачає взяття зобов'язань щодо охорони наявної НКС і декларування прагнення про включення її до Національного інвентарю. Процес включення спирається на суворіші критерії, що мають бути досягнуті завдяки низці заходів. Після заявки про наміри до роботи з громадою долучаються фахівці Центру. Ця підготовча робота складається, можна сказати, з трьох рівноцінних етапів. По-перше, носії НКС проходять курс зі створення плану з охорони; цей курс охоплює питання, що стосуються Конвенції ЮНЕСКО, інвентаризації НКС та роботи з охорони. По-друге, громада розробляє «План з охорони НКС». І, нарешті, подаються документи, а саме: план з охорони, номінаційне досє та додатки — до незалежного комітету, який оцінює номінацію. У разі виникнення запитань чи потреби у додатковій інформації розгляд незалежним комітетом призупиняється до отримання повної інформації. Після прийняття рішення незалежним комітетом номінація включається до Національного інвентарю. Ще два роки відбувається моніторинг стану охорони елементів НКС, включених до Національного інвентарю.

III. У Нідерландах існує також реєстр «надихаючих прикладів» з охорони НКС, що створюється з метою реєстрації кращого досвіду та поширення про це інформації. Внесення до цього реєстру вимагає, щоб після заяви носіїв чи громади про бажання щодо реєстрації фахівці Центру провели аналіз представленого досвіду для визнання його зразком кращої практики з охорони НКС. Основні критерії: нематеріальна культурна спадщина, про яку йдеться, повинна бути внесена до Національного інвентарю; громада мусить мати план з охорони НКС, а також довести, що обрані

нею методи з охорони НКС у цілому чи окремих елементів можуть служити взірцем кращої практики, якою громада готова поділитися з іншими.

Станом на квітень 2019 року оприлюднено 130 елементів, включених до Мережі НКС Нідерландів. Скажімо, серед інших створено такі профілі, як сорти, культури та породи Фризії — номінація, пов'язана з поширенням сільськогосподарських культур та порід тварин провінції Фризія, їх охороною та використанням; інший цікавий елемент пов'язаний з народною ляльковою виставою «Кубок Яна Клаасан» — тут ідеться про збереження технологій і ремесел, необхідних для організації лялькових вистав. До Національного інвентарю включено 139 елементів. Тут присутні, скажімо, такі елементи живої культури, як Fierljeppen («далекий стрибок», або, дослівно, «вишуканий стрибок») — подолання перешкод за допомогою довгої жердини, а саме спосіб перестрибування через рівчаки та ями, винайдений ще у XVI ст., який пізніше набув форму спортивних змагань; літній тропічний карнавал у Роттердамі, що збирає та поширює традиції Антильських островів, Кабо-Верде, Суринаму та Іспанії. Нарешті, останній перелік — реєстр кращих практик, де представлено лише одну номінацію. Це — мірошництво. Цей елемент обрано не випадково, бо млин і мірошник є своєрідними символами Нідерландів: управління млином вимагає глибоких знань та умінь, тому ремесло мірошника передавалося з покоління до покоління, від батька до сина [11].

Відповідно до цілей Конвенції ЮНЕСКО 2003 року, Центр зосереджує зусилля на підвищенні поваги до НКС з боку груп, громад та окремих осіб. Таке завдання, згідно з Планом дій на 2013–2017 рр., здійснювалося у двох напрямках: через фахову підтримку громад та підвищення поваги до НКС і обізнаності через освіту. Зокрема, при внесенні до Мережі чи переліку громади обов'язковою умовою є повага громади до НКС, дотримання Етичних принципів Конвенції ЮНЕСКО 2003 року, а перед занесенням до Національного інвентарю — проведення відповідних курсів з громадою.

Завдання з підвищення та розуміння ролі НКС

на місцевому, регіональному та національному рівні Центр реалізує за допомогою поширення знань про НКС шляхом навчальних програм у закладах освіти, семінарів, різних просвітницьких заходів. Цьому сприяє і міжнародне співробітництво, в тому числі з ЮНЕСКО. Результатом такої співпраці став проект, здійснений за підтримки Уряду Королівства Нідерландів «Поринь у нематеріальну культурну спадщину!» [12]. Така увага і ставлення з боку уряду свідчать, насамперед, про повагу до власної НКС та розуміння її ролі та місця в сучасному суспільстві.

Перший елемент НКС від Нідерландів, внесений до Репрезентативного списку ЮНЕСКО 2017 року, — «Професія мірошника, управління вітряними та водяними млинами». Вивчаючи номінаційне досье цього елемента, яке розміщено у вільному доступі на сайті ЮНЕСКО [13], можемо зауважити, що завдог до включення професії млинарства до Національного інвентарю, ще протягом 2011–2012 рр. явище збереження і поширення млинів досліджувалося Національною агенцією спадщини Нідерландів. У виданому 2012 року звіті «Майбутнє млинів» [14], зокрема, сказано, що на сьогодні в Нідерландах налічується 1487 млинів, понад 80 відсоткам яких (1243) надано статус пам'ятки національного значення. Там зазначено, що завдяки проведеній роботі з вивчення, дослідження, збереження та відновлення деякі аспекти політики в частині збереження та розвитку слід розглядати як комплекс матеріальних і нематеріальних ознак: «Збереження млинів має бути спрямоване на врівноважену охорону матеріальних і нематеріальних аспектів культурної спадщини» [15]. Починаючи з 1972 року, роботу з популяризації та підтримки млинарства планомірно проводили професійні об'єднання, такі як гільдія мірошників: організовували різного роду заходи з популяризації та поширення професії, збереження технологій з управління млинами, запроваджували заохочувальні призи. Незважаючи на те, що Конвенція ЮНЕСКО 2003 року про охорону НКС була ратифікована Нідерландами тільки в 2012 році, професійна громада мірошників

дбайливо зберігала свою спадщину, поширюючи знання про неї, підтримуючи носіїв та розуміючи, що спадщина жива, доки є носії, доки зберігається процес передачі знань та умінь між людьми.

У формі номінаційного досье, що подається до Репрезентативного списку ЮНЕСКО, є обов'язковий пункт про заходи з охорони спадщини. У досье «Професія мірошника, управління вітряними та водяними млинами» план дій виписаний з урахуванням досвіду роботи, стану речей та ставленням до НКС громади та органів державної влади, оскільки, подаючи елемент НКС від країни на включення його до списків ЮНЕСКО, держава бере на себе певні зобов'язання щодо його охорони. План, про який йдеться, включає п'ять основних напрямів, а саме: збереження стандартів, залучення до професії, культурна освіта у школі, популяризація, уникнення можливих небезпек. Щодо останнього, то йдеться і про ненавмисні ризики, які можуть виникнути. Скажімо, 1973 року було започатковано «Регіональні Дні млина», що відбуваються в 19 провінціях Нідерландів. Традиційно ці дні збирають велику кількість відвідувачів. Внесення елемента НКС до Репрезентативного списку ЮНЕСКО, скоріше за все, примножить число відвідувачів, що може мати свої плюси і мінуси. Розуміючи потенційні ризики, пов'язані з життєдайністю культурної традиції, організатори таких днів повинні належно інформувати відвідувачів про спадщину, професію мірошника та охорону цієї спадщини.

У плані дій чітко визначено, що всі заходи з охорони, збереження та розвитку вказаної спадщини можливі тільки за підтримки як нематеріального, так і матеріального проявів культурної спадщини, а отже, тісна співпраця між Національною агенцією культурної спадщини та Голландським центром нематеріальної культурної спадщини в роботі з носіями та волонтерами і є тим вагомим чинником, що сприятиме її збереженню та розвитку: «Спільні зусилля Нідерландської асоціації мірошників, Гільдії добровільних мукомелів, Гільдії дрібних зернових млинарів і тисяч волонтерів дозволяють зберегти матеріальну і нематеріальну спадщину» [16].

Виконання Плану дій на 2013–2016 рр. було схвалено Радою з питань культури — органом, створеним для консультування уряду та парламенту Нідерландів з питань культури, медіа і культурної політики. Рада оцінює виконання плану та аналізує досягнуті результати. Коли з якихось причин визначених цілей не було досягнуто, аналізуються та усуваються причини, що цьому завадили. Тільки після цього розглядається новий план, зокрема саме так було з планом на 2017–2020 рр. План дій обговорюється та затверджується широким колом зацікавлених сторін, задіяних в імplementації Конвенції ЮНЕСКО: Національної комісією Нідерландів у справах ЮНЕСКО, Міністерством освіти, культури та науки, Національною агенцією культурної спадщини, Радою з питань культури, Ревізійним комітетом з питань інвентаризації, незалежною неурядовою організацією Голландським центром народної культури та нематеріальної культурної спадщини. Таке представництво свідчить про тісну взаємодію різних установ та зацікавлення усіх гравців у досягненні мети.

На 2017–2020 роки Планом дій були визначені, зокрема, такі пріоритети:

- охорона НКС — поглиблення роботи з розширення Мережі НКС, залучення якомога ширшого кола учасників шляхом використання неформальних методів та підходів, ширше залучення до процесу молоді. Розвиток Національного інвентарю шляхом залучення цільових груп та поширення знань про важливість НКС у сучасному соціумі;

- розвиток та поглиблення досліджень з метою розширення знань про НКС шляхом тісної співпраці між університетами, інститутами, музеями, бібліотеками, архівами, громадськими організаціями, культурними центрами тощо. В Плані дій детально прописано кроки в цьому напрямі;

- підтримка громад і носіїв через різного роду інформаційні заходи покликані пояснити роль і місце НКС, потреби і методи її охорони.

Висновок. Нематеріальна культурна спадщина стала не просто важливим напрямом, а невід’ємною і визначальною складовою культурної політики Нідерландів, відбиваючи загаль-

ну світову тенденцію, зафіксовану в документах і директивах ЮНЕСКО, а також європейський підхід, відображений у звітах та документах Європейської Комісії, приміром — «Європейська рамочна програма дій з питань культурної спадщини» (European Commission. European Framework for Action on Cultural Heritage. Commission Staff Working Document. Brussels, 5.12.2018).

Нідерланди, які ми розглядаємо в цій статті, у своїй політиці щодо НКС керуються чітко визначеними ЮНЕСКО критеріями: відкритість, доступність, поінформованість, залучення якомога ширшого кола до обговорення та впровадження політики. Окрему й велику увагу приділено дослідженням та аналізу, на основі чого — і тільки — відбувається випрацювання та втілення відповідної політики, що передбачає постійний моніторинг процесів, широке залучення фахівців, підвищення професійного рівня учасників на різних щаблях через програми навчання, участь у різного роду конференціях, проєктах. Така політика спирається на чітко вибудований План дій на 3 роки, обов’язковий аналіз його втілення з метою наступного планування, а також залучення до процесу громад, носіїв, недержавних організацій тощо. Результатом діяльності протягом періоду 2013–2016 років стало створення Національного списку НКС, що поділяється на три складові: «Мережа НКС», «Національний інвентар», «Реєстр надихаючих прикладів» — відповідно до методики ЮНЕСКО з інвентаризації НКС. І, нарешті, як наслідок — подання та внесення до Репрезентативного списку ЮНЕСКО в 2017 році номінації від Нідерландів, чому передувала кропітка робота з усіх напрямів. Розглянуті підходи та практика Нідерландів у сфері охорони НКС та імplementації Конвенції ЮНЕСКО можуть бути для України не просто цікавим, а дуже корисним і повчальним досвідом, зокрема те, що стосується політики планування та інвентаризації, яку розробили й успішно втілюють Нідерланди, не маючи при цьому окремого закону про нематеріальну культурну спадщину.

Література

1. Дем'ян В. В. Нематеріальна культурна спадщина як поле міждисциплінарної взаємодії. Міжнародний огляд // Культурологічна думка: щорічник наукових праць. К.: Інститут культурології Національної академії мистецтв України, 2018. № 14. С. 161–167.
2. Erfgoedwet. Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. URL: <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2015/01/01/erfgoedwet> (last accessed: 21.04.2019).
3. Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/erfgoed> (last accessed: 21.04.2019).
4. Wet van 9 december 2015, houdende bundeling en aanpassing van regels op het terrein van cultureel erfgoed (Erfgoedwet). Hoofdstuk 1. Algemene Bepalingen. Artikel 1.1. Begripsbepalingen // Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2015 511. URL: <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2015/01/01/erfgoedwet> (last accessed: 21.04.2019).
5. Wet van 9 december 2015, houdende bundeling en aanpassing van regels op het terrein van cultureel erfgoed (Erfgoedwet). Hoofdstuk 2. Beheer van Collecties. Artikel 2.6. Rol Minister van OCW // Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2015 511. URL: <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2015/01/01/erfgoedwet> (last accessed: 21.04.2019).
6. Wet van 9 december 2015, houdende bundeling en aanpassing van regels op het terrein van cultureel erfgoed (Erfgoedwet). Hoofdstuk 2. Beheer van Collecties. Artikel 2.8. Belasten met een taak // Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2015 511. URL: <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2015/01/01/erfgoedwet> (last accessed: 21.04.2019).
7. Конвенція ЮНЕСКО «Про охорону нематеріальної культурної спадщини» // Верховна Рада України / Міжнародний документ від 17.10.2003. Стаття 13. Інші заходи стосовно охорони. П. б. URL: https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_d69 (дата звернення: 22.04.2019).
8. Про конвенцію // Демократія через культуру: сайт. URL: <http://demcult.org/pro-konvenciyu/> (дата звернення: 28.04.2019).
9. Конвенція ЮНЕСКО «Про охорону нематеріальної культурної спадщини» // Верховна Рада України / Міжнародний документ від 17.10.2003. Стаття 12. Переліки. П. 1. URL: https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_d69 (дата звернення: 28.04.2019).
10. Ethics and Intangible Cultural Heritage // Intangible Cultural Heritage. UNESCO. URL: <https://ich.unesco.org/en/ethics-and-ich-00866> (last accessed: 28.04.2019).
11. The Miller's Craft // Immaterieel Erfgoed in Nederland. URL: <https://www.immaterieelerfgoed.nl/en/ambachtvanmolenaar> (last accessed: 30.04.2019).
12. Dive into intangible cultural heritage! // Intangible Cultural Heritage. UNESCO. URL: <https://ich.unesco.org/en/dive> (last accessed: 30.04.2019).
13. Craft of the miller operating windmills and watermills // Intangible Cultural Heritage. UNESCO. URL: <https://ich.unesco.org/en/RL/craft-of-the-miller-operating-windmills-and-watermills-01265> (last accessed: 30.04.2019).
14. Future for Mills. Principles for dealing with heritage mills // Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Cultural Heritage Agency, Amersfoort. 2012. P. 53. URL: <https://www.cultureelerfgoed.nl/domeinen/monumenten/publicaties/publicaties/2012/01/01/a-future-for-mills> (last accessed: 30.04.2019).

15. Future for Mills. Principles for dealing with heritage mills // Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Cultural Heritage Agency, Amersfoort. 2012. Summary. P. 5. URL: <https://www.cultureelerfgoed.nl/domeinen/monumenten/publicaties/publicaties/2012/01/01/a-future-for-mills> (last accessed: 30.04.2019).
16. Ibid. P. 51. URL: <https://www.cultureelerfgoed.nl/domeinen/monumenten/publicaties/publicaties/2012/01/01/a-future-for-mills> (last accessed: 30.04.2019).

References

1. Dem'yan V. V. Nematerial' na kul' turna spadshhy' na yak pole mizhdy' scy' plinaranoi vzayemodiyi. Mizhnarodny' j oglyad // Kul' turologichna dumka: shhorichny' k naukovy' x pracz'. K.: Insty' tut kul' turologiyi Nacional' noyi akademiya my' stecztkv Ukrainy', 2018. # 14. S. 161–167.
2. Erfgoedwet. Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. URL: <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2015/01/01/erfgoedwet> (last accessed: 21.04.2019).
3. Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/erfgoed> (last accessed: 21.04.2019).
4. Wet van 9 december 2015, houdende bundeling en aanpassing van regels op het terrein van cultureel erfgoed (Erfgoedwet). Hoofdstuk 1. Algemene Bepalingen. Artikel 1.1. Begripsbepalingen // Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2015 511. URL: <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2015/01/01/erfgoedwet> (last accessed: 21.04.2019).
5. Wet van 9 december 2015, houdende bundeling en aanpassing van regels op het terrein van cultureel erfgoed (Erfgoedwet). Hoofdstuk 2. Beheer van Collecties. Artikel 2.6. Rol Minister van OCW // Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2015 511. URL: <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2015/01/01/erfgoedwet> (last accessed: 21.04.2019).
6. Wet van 9 december 2015, houdende bundeling en aanpassing van regels op het terrein van cultureel erfgoed (Erfgoedwet). Hoofdstuk 2. Beheer van Collecties. Artikel 2.8. Belasten met een taak // Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2015 511. URL: <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2015/01/01/erfgoedwet> (last accessed: 21.04.2019).
7. Konvenciya YuNESKO «Pro oxoronu nematerial' noyi kul' turnoyi spadshhy' ny' » // Verxovna Rada Ukrainy' / Mizhnarodny' j dokument vid 17.10.2003. Stattya 13. Inshi zaxody' stosovno oxorony'. P. b. URL: https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_d69 (last accessed: 22.04.2019).
8. Pro konvenciya // Demokratiya cherez kul' turu: sajt. URL: <http://demcult.org/pro-konvenciya/> (last accessed: 28.04.2019).
9. Konvenciya YuNESKO «Pro oxoronu nematerial' noyi kul' turnoyi spadshhy' ny' » // Verxovna Rada Ukrainy' / Mizhnarodny' j dokument vid 17.10.2003. Stattya 12. Pereliky'. P. 1. URL: https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_d69 (last accessed: 28.04.2019).
10. Ethics and Intangible Cultural Heritage // Intangible Cultural Heritage. UNESCO. URL: <https://ich.unesco.org/en/ethics-and-ich-00866> (last accessed: 28.04.2019).
11. The Miller's Craft // Immaterieel Erfgoed in Nederland. URL: <https://www.immaterieelerfgoed.nl/en/ambachtvanmolenaar> (last accessed: 30.04.2019).

12. Dive into intangible cultural heritage! // Intangible Cultural Heritage. UNESCO. URL: <https://ich.unesco.org/en/dive> (last accessed: 30.04.2019).
13. Craft of the miller operating windmills and watermills // Intangible Cultural Heritage. UNESCO. URL: <https://ich.unesco.org/en/RL/craft-of-the-miller-operating-windmills-and-watermills-01265> (last accessed: 30.04.2019).
14. A Future for Mills. Principles for dealing with heritage mills // Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Cultural Heritage Agency, Amersfoort. 2012. P. 53. URL: <https://www.cultureelerfgoed.nl/domeinen/monumenten/publicaties/publicaties/2012/01/01/a-future-for-mills> (last accessed: 30.04.2019).
15. A Future for Mills. Principles for dealing with heritage mills // Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Cultural Heritage Agency, Amersfoort. 2012. Summary. P. 5. URL: <https://www.cultureelerfgoed.nl/domeinen/monumenten/publicaties/publicaties/2012/01/01/a-future-for-mills> (last accessed: 30.04.2019).
16. Ibid. P. 51. URL: <https://www.cultureelerfgoed.nl/domeinen/monumenten/publicaties/publicaties/2012/01/01/a-future-for-mills> (last accessed: 30.04.2019).

**Дем'ян В. В. Культурная политика в сфере нематериального культурного наследия:
планирование и инвентаризация. Опыт Нидерландов**

Аннотация. В статье рассматривается практика формирования культурной политики в сфере нематериального культурного наследия (НКН) на примере Королевства Нидерланды. В частности, в фокусе внимания — План действий по реализации Конвенции ЮНЕСКО 2003 года, а именно мероприятия по инвентаризации и планированию. Также анализируется законодательная база и специальные положения, касающиеся НКН. Предлагаемый обзор свидетельствует, что охрана нематериального культурного наследия стала не просто важным направлением, а неотъемлемой и определяющей частью культурной политики Нидерландов.

Ключевые слова: нематериальное культурное наследие, Конвенция ЮНЕСКО 2003 года, охрана нематериального культурного наследия, культурная политика, план, инвентарь, сеть.

**Demian V. V. Cultural policy for intangible cultural heritage:
planning and inventorying. Dutch experience**

Abstract. The paper analyzes cultural policies for ICH using the example of the Kingdom of the Netherlands. In particular, the focus of attention is the Action Plan for implementing the UNESCO Convention 2003, that is, measures for inventorying and planning. Besides, the legislative base and special provisions concerning the ICH are also analyzed. The proposed review certifies that the safeguarding of the intangible cultural heritage became not only the important line but an integral and defining part of the cultural policy of the Netherlands.

Keywords: intangible cultural heritage, UNESCO Convention 2003, ICH safeguarding, cultural policy, plan, inventory, network.